
Підтримка батьків дітей з особливими освітніми потребами: кваліфікований супровід від фахівців ІРЦ

*Валентина Гуріна,
директор комунальної установи
«Дергачівський інклюзивно-ресурсний центр «Без меж»
Дергачівської міської ради»*

У статті висвітлено досвід комплексної роботи Комунальної установи «Дергачівський ІРЦ» з батьками дітей з особливими освітніми потребами, зокрема кваліфікований супровід у здійсненні інформаційної просвіти та психологічної підтримки (онлайн-вебінари через Telegram-канал і офлайн-зустрічі у безпечному просторі), що сприяє успішному розвитку дитини, а також збалансованому стану батьків.

Ключові слова: діти з ООП, батьки, психолого-педагогічний супровід, емоційне вигорання, офлайн-зустрічі, збалансований психологічний стан.

Актуальність. Комплексна робота з батьками дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП) у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини надзвичайно важлива, оскільки саме батьки є основними джерелами підтримки та мотивації для своїх дітей з ООП, але часто стикаються з емоційним вигоранням і неготовністю приймати особливості розвитку своєї дитини.

Мета статті – висвітлити досвід роботи з батьками в комунальній установі «Дергачівський інклюзивно-ресурсний центр «Без меж» Дергачівської міської ради» (далі – КУ «Дергачівський ІРЦ»), одним із основних завдань якої є створення оптимальних умов для успішного забезпечення психічного та фізичного розвитку дитини, що можливо за умови збалансованого психологічного стану батьків.

Виклад основного матеріалу. Від початку свого заснування команда фахівців комунальної установи «Дергачівський ІРЦ» розуміла важливість роботи з батьками, співпраці всіх фахівців у налагодженні контакту з батьками задля основної мети – створення умов для реального розвитку дитини як на корекційних заняттях, так і в домашніх умовах. Ми обрали для себе два основні напрями роботи з батьками, які, на нашу думку, тісно поєднані між собою: інформаційна просвіта батьків із питань особливостей навчання та розвитку саме їхньої дитини; дієва підтримка психологічного стану батьків, перш за все, мами.

Перед нами виникли основні виклики – по-перше неготовність багатьох батьків приймати особливості розвитку своєї дитини, а від цього повне дистанціювання від педагогів, фахівців ІРЦ та їх рекомендацій, по-друге, велика емоційна напруженість батьків, бо, з одного боку, вони вже зіткнулися з неготовністю соціуму прийняти їхню дитину, з іншого – їх повне незнання щодо того, як реагувати на ці виклики, як вгамувати свої тривоги.

При вивченні цих викликів ми визначили низку важливих причин, які були тригерами для подальшого емоційного вигорання батьків:

- відчуття страху та незахищеності батьків перед невідомістю процесу розвитку дитини;
- недостатні знання щодо особливостей та можливостей розвитку дитини;

- проблеми комунікації між батьками та педагогами через різне сприйняття дітей з ООП;
- недостатня підтримка батьків із боку соціального середовища, державних інституцій, що покликані надавати соціальні послуги;
- недостатня адаптація навчальних програм до потреб дітей з ООП, які навчаються в інклюзивних класах, а відтак завищені очікування результатів навчання;
- відсутність або недостатня координація роботи між спеціалістами різних служб, наприклад, соціального захисту, медичних установ, закладів освіти та ІРЦ у процесі супроводу дитини;
- недостатність індивідуальних підходів до кожної дитини з ООП при впровадженні інклюзивного навчання.

Ми поставили перед собою завдання працювати комплексно над цими викликами, перш за все, надати всебічну підтримку та допомогу батькам у прийнятті особливостей нетипового розвитку своєї дитини. Як усі, хто торує свій шлях сам, ми вибудовували свою систему роботи з батьками дітей з ООП відповідно до своїх можливостей і розумінь, яка в подальшому зазнавала змін, піддавалася перегляду та корегуванню.

Першим майданчиком для надання допомоги батькам були звичайні консультації перед і після корекційних занять, що надавалися фахівцями, які працювали з дитиною. Отриманий досвід дозволяє чітко заявити, що такі консультації мають обмежений характер: як правило, проблеми, які вони охоплюють, стосуються запитань, що виникають під час корекційних занять. Часу у фахівців на детальну консультацію немає, тому цей засіб спілкування з батьками зовсім не підходив для реалізації планів у підтримці та супроводі батьків.

Далі для втілення наших ідей був створений Телеграм канал «БезМежний простір», де ми проводили регулярно онлайн-вебінари для батьків. Цей майданчик був створений на другий рік повномасштабної російської агресії, коли вся наша робота обмежувалася онлайн форматом. Було суттєво необхідно в цей важкий час надати професійну допомогу батькам. Наші вебінари ми називали просто зустрічами, проводили їх онлайн у Телеграм із запрошенням батьків на наш відео-зв'язок. Був обов'язковий запис для того, щоб батьки мали змогу переглянути відео вебінарів у зручний для них час (рис. 1).

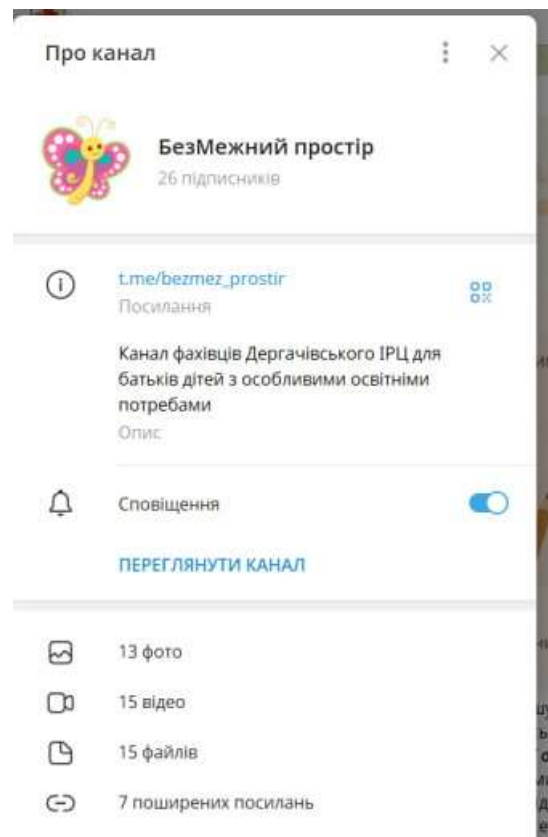

Рис. 1. Телеграм канал «БезМежний простір»

Тематика вебінарів була різноманітною, вибирали її інтуїтивно, тому що спочатку зворотний зв'язок ми мали обмежений. Зіткнулися з тим, що батьки не готові були обговорювати навіть на невеликий загальний свої проблеми та проблеми розвитку своїх дітей. Вони залюбки переглядали відео вебінарів у запису, а от під час онлайн проведення вебінару заходила зовсім невелика кількість батьків. Якщо порівнювати, це було таке співвідношення: 2-3 заходило на вебінар онлайн, а переглядів відео було від 25 до 70 (рис. 2).

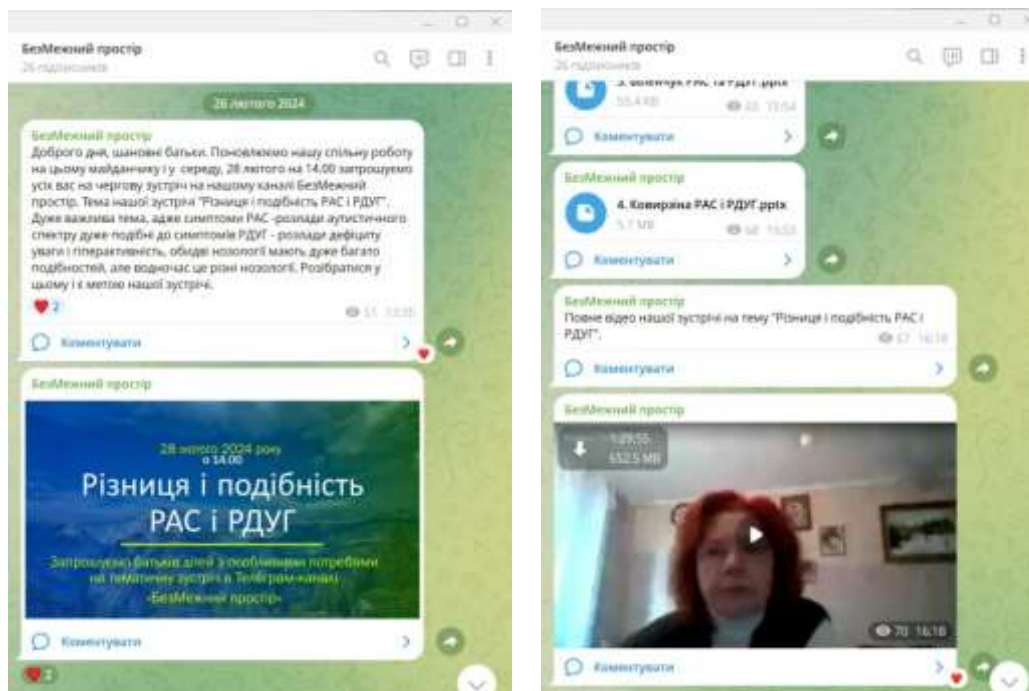

Рис. 2. Оголошення про онлайн зустріч і відео зустрічі на каналі «БезМежний простір»

На той час, коли були взагалі обмежені можливості отримати для батьків консультаційну/інформаційну/корекційну допомогу, ми вважали, що наші зустрічі в Телеграм каналі «БезМежний простір» були тим струмочком, що інформаційно допомагав батькам. Навіть за варіанта, що наші вебінари будуть більше переглядати, ніж відвідувати, вирішили продовжувати роботу на цьому інтернет-ресурсі. Продовжуючи свої вебінари, були впевнені в тому, що потрібні всі засоби, які дозволяють доносити інформацію до батьків.

Необхідно зазначити, що з досвідом, якого набули з часом і завдяки регулярності наших вебінарів, а ми провели 9 вебінарів за два роки, усвідомили всі недосконалості нашої роботи онлайн. Але в межах тотальної роботи онлайн цей засіб себе виправдовував і приносив свої позитивні результати. Та час ішов далі, розвивалось і наше бажання вдосконалювати форми, методи та засоби роботи з батьками. У чому ж була «недосконалість» ведення роботи з батьками через Телеграм канал:

- мала залученість батьків саме під час проведення вебінарів, цьому є щонайменше дві причини: перша – час проведення вебінарів не співпадав із життєвим графіком батьків, друга – неготовність батьків брати участь в обговоренні своїх проблем;
- тематика вебінарів вибиралася на розсуд самих фахівців, що не завжди співпадало з очікуваннями батьків;

- саме онлайн-спілкування було бар'єром для багатьох батьків у співпраці з фахівцями ІРЦ.

Варто зазначити, що були й **позитивні результати нашої роботи на Телеграм каналі «БезМежний простір»:**

- можливість доносити важливі меседжі, на яких ми акцентували увагу у своїх вебінарах;
- популяризація інформації про варіанти корекції в розвитку дітей з ООП;
- інформація про можливості ІРЦ з перших вуст;
- донесення тих простих, але дієвих форм роботи самих батьків зі своєю дитиною у повсякденному житті (рис. 3).

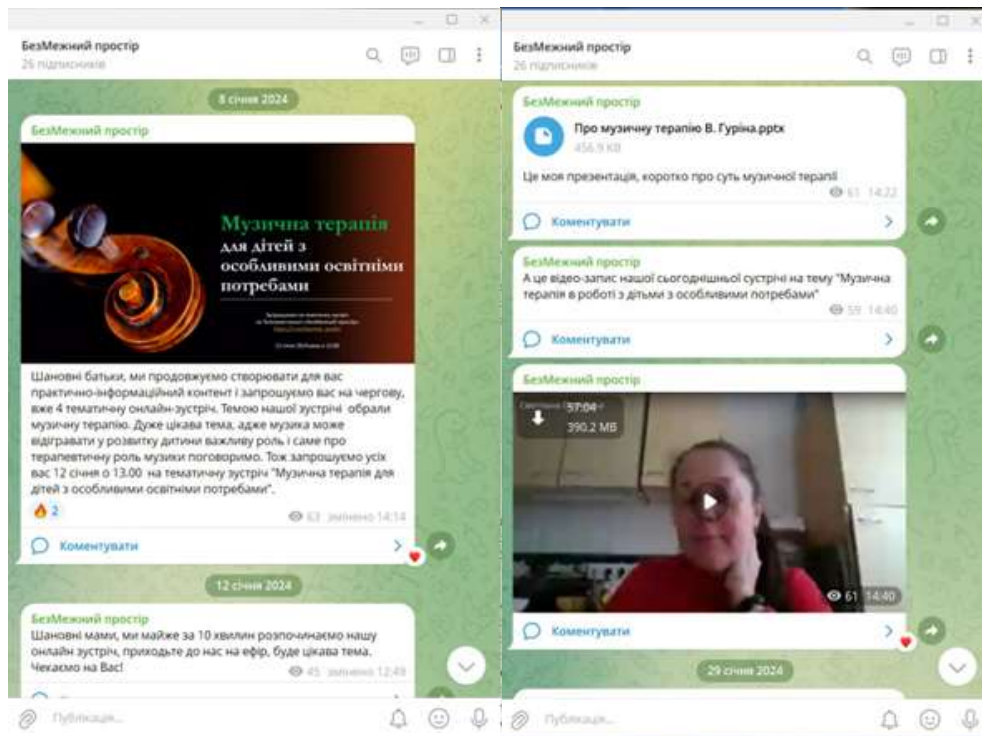

Рис. 3. Оголошення та відео зустрічі на Телеграм каналі

Ми й зараз не відмовилися від цього майданчика, наразі наш Телеграм канал відіграє більше роль інформаційного рупору: робимо оголошення про наші заходи, ділимося інформацією з інших ресурсів, проводимо опитування.

Наступним кроком на шляху кваліфікованого супроводу батьків були офлайн зустрічі в безпечному просторі, де ми почали працювати з вересня 2024 року. Усвідомивши всі незручності онлайн роботи, ми звичайно, як тільки отримали можливість надавати наші послуги в повному об'ємі офлайн – проводити комплексні оцінки та корекційні заняття, вирішили проводити також і тематичні зустрічі з батьками безпосередньо в живому спілкуванні (рис. 4).

Рис. 4. Зустріч із батьками офлайн на тему «Поведінкова корекція – основи для батьків»

Якщо наші онлайн-вебінари надавали багато теоретичної інформації, то при підготовці й організації зустрічей офлайн акцент робили на практичній складовій роботи з дітьми з ООП. Теми, що обговорювалися під час зустрічей з батьками офлайн: «Запуск мовлення: міфи та реальність»; «Поведінкова корекція – основи для батьків»; «Я не один/одна»: підтримка для батьків дітей з особливими освітніми потребами». Під час цих зустрічей з батьками обговорювалися практичні кейси, бралися приклади з реального життя та розбиралися покроково стратегії вирішення проблеми. Треба зауважити, що з першої зустрічі офлайн «крига скресла», зрушилося питання довіри до фахівців, батьки ділилися своїм наболілим, своїми проблемами, ставили важливі для них запитання й отримували відповіді в режимі «тут і зараз» (рис 5).

Рис. 5. Зустріч з батьками офлайн «Я не один/одна»: підтримка для батьків дітей з особливими освітніми потребами»

Висновок. Щире зацікавлення фахівців надати допомогу, безпосереднє спілкування, залученість однієї категорії (батьки дітей з ООП) у роботі над спільною метою – отриманні дієвої допомоги – дали свої результати. Ми, фахівці ІРЦ, отримали зворотний зв'язок, зрозуміли, наскільки необхідні такі зустрічі для нас, адже вони давали безцінний досвід у роботі з батьками, під час якої не тільки надається допомога батькам, а й розширюється спектр професійних напрацювань фахівців. Батьки отримали допомогу в питаннях, які їх турбують зараз, отримали живе спілкування в групі однодумців.

Наші зустрічі порушили питання, які постають у батьків будь-якої дитини з особливими освітніми потребами: навчання на інклюзії чи у спеціальному закладі, а головне – подальша доля дітей та їх інтеграція в соціум. Питань багато й на кожне з них відповідь у батьків може бути різна. Завдання фахівців ІРЦ – надати кваліфіковану допомогу та знайти правильну відповідь, яка підходить саме для конкретної дитини.

Список використаних джерел

1. Ільяна В. М., Трофименко Л., Мартинюк З. С. Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології (11). С. 70-78.
2. Вовченко О. А. Сучасне батьківство дітей з особливими освітніми потребами в умовах динамічних змін в Україні. In: *Чорноморські наукові студії: IX Всеукраїнської мультидисциплінарної конференції*, 12 травня 2023 року, м. Одеса. Ліха-Прес, м. Львів, Україна – м. Торунь, Польща. С. 153–156.
3. Інститут спеціальної педагогіки і психології ім Миколи Ярмаченка, НАПН України (2023) Освіта осіб з особливими потребами в умовах миру та війни: матеріали IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології (25-26 жовтня 2023 р.) . Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна.
4. Інститут спеціальної педагогіки і психології ім Миколи Ярмаченка НАПН України (2023) Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розвитку: науково-методичний збірник (23). ФОП «Симоненко О. І.», м. Київ, Україна.
5. Інститут проблем виховання НАПН України (2023) Сучасний освітній процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звітної науково-практичної конференції ІПВ НАПН України за 2022 р. (11). НАІР, м. Івано-Франківськ, Україна.

Інклюзія в ЗДО: алгоритм психологічної підтримки педагогів

Дроботій Олена,
практичний психолог
КЗ «ЗДО № 255» м. Харкова
odrobotii@gmail.com

У статті розглянуто актуальність проблеми підготовки педагогічного колективу до роботи в умовах інклюзивної освіти. Наведено алгоритм психологічної підтримки педагогів у закладі дошкільної освіти, спрямований на формування позитивного ставлення до інклюзії, підвищення професійної компетентності та створення ефективної системи супроводу. Особливу увагу приділено діагностичному етапу, що включає виявлення індивідуально-психологічних особливостей педагогів, які можуть впливати на ефективність їхньої взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП). Описано методики психодіагностики, принципи проведення психологічного тренінгу, основні напрями психологічного супроводу, а також розроблену систему тренінгових занять для розвитку професійної компетентності вихователів. Запропоновано практичні інструменти, зокрема «психологічні зарядки», які можна ефективно впроваджувати в умовах обмеженого часу.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інклюзія, діти з особливими освітніми потребами, психологічна підтримка, педагоги ЗДО, психокорекція, алгоритм, емоційна стійкість, психопрофілактика, саморозвиток.

Актуальність. В умовах зростаючої інклюзії в системі дошкільної освіти значущою стає підготовка педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми